

Archeologisch bureauonderzoek & Inventariserend
Veldonderzoek, verkennende fase

**Heer Derckplantsoen, Akersloot
Gemeente Castricum**

IDDS Archeologie rapport 1538

Colofon

Projectnummer	37990411/56831
In opdracht van	RBOI Rotterdam
Auteurs	drs. A.M.H.C. Koekkelkoren, drs. S. Moerman
Redactie	dr. A.W.E. Wilbers
Versie	1.3
Status	concept

Autorisatie

dhr. A.W.E. Wilbers	Senior Prospector	29-5-2013	
---------------------	-------------------	-----------	--

Goedkeuring

dhr. H. Venema	Gemeente Castricum		
----------------	--------------------	--	--

© IDDS Archeologie
Noordwijk, mei 2013
ISSN 2212-9650

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

SAMENVATTING:

In opdracht van RBOI Rotterdam namens Kennemer Wonen, zijn in mei 2013 een archeologisch bureauonderzoek en een inventariserend veldonderzoek (IVO), verkennende fase, uitgevoerd in verband met de geplande (her)ontwikkeling van het plangebied aan het Heer Derckplantsoen in Akersloot, gemeente Castricum.

Het onderzoek heeft uitgewezen dat in het plangebied een strandvlakte aanwezig is op circa 3,0 m – mv waarover een pakket strandwal- / duinzand is afgezet. In de top van de strandwal/Oude duinen is het mogelijk om archeologische resten aan te treffen vanaf het Laat Neolithicum tot de Late Middeleeuwen - Nieuwe tijd. De verwachting voor resten uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd is laag op basis van de ligging ten opzichte van de historische kern en de aanwezige verstoringen.

Op basis van deze resultaten wordt geadviseerd om een vervolgonderzoek uit te laten voeren indien de ingrepen in de bodem dieper reiken dan -0,5 m NAP / 1,0 – mv en de verstoringen over het hele plangebied verdeeld zijn. De meest geschikte methode voor het nader onderzoek is om een proefsleuvenonderzoek uit te laten voeren. Mochten de verstoringen tot 1,0 m –mv en dieper slechts zeer beperkt zijn in aantal en omvang, dan is het mogelijk een andere methode toe te passen na overleg met het bevoegd gezag.

INHOUDSOPGAVE:

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN HET PLANGEBIED.....	4
1. INLEIDING	5
1. INLEIDING	5
1.1. Aanleiding	5
1.2. Doel- en vraagstelling van het onderzoek.....	5
1.3. Ligging van het plan- en onderzoeksgebied	5
2. BUREAUONDERZOEK	7
2.1. Werkwijze	7
2.2. Geologie, geomorfologie en bodem	7
2.3. Archeologische en ondergrondse bouwhistorische waarden	9
2.4. Historische en huidige situatie en mogelijke verstoringen	10
2.5. Gespecificeerd verwachtingsmodel	10
3. VELDONDERZOEK.....	11
3.1. Onderzoekshypothese en onderzoeksopzet	11
3.2. Werkwijze	11
3.3. Resultaten	11
3.4. Interpretatie	12
4. CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN	14
4.1. Beantwoording vraagstelling	14
4.2. Aanbevelingen	15
4.3. Betrouwbaarheid	15
GERAADPLEEGDE BRONNEN	16
LIJST VAN AFKORTINGEN EN BEGRIPPEN	17
BIJLAGEN	
1. Topografische kaart	
2. Archis-informatie	
3. Boorlocatiekaart	
4. Boorbeschrijvingen	
5. Periodentabel	

Administratieve gegevens van het plangebied

<i>Onderzoeksmeldingsnummer</i>	56831
<i>Toponiem</i>	Heer Derckplantsoen
<i>Plaats</i>	Akersloot
<i>Gemeente</i>	Castricum
<i>Kadastrale aanduiding</i>	Akersloot, sectie A 1550 en 1432
<i>Provincie</i>	Noord-Holland
<i>Kaartblad</i>	19D
<i>Coördinaten</i> Centrum Hoekpunten	110.821/508.517 110.869/508.545 (no) 110.829/508.462 (zo) 110.777/508.485 (zw) 110.814/508.572 (nw)
<i>Oppervlakte</i>	3000 m ²
<i>Onderzoekskader</i>	Omgevingsvergunning
<i>Uitvoerder</i>	IDDS Archeologie Contactpersoon: mw. A.M.H.C. Koekkelkoren Postbus 126 2200 AC Noordwijk (ZH) Tel: 071-4028586 E-mail: akoekkelkoren@ids.nl
<i>Bevoegde overheid</i>	Gemeente Castricum Sectie Cultuurhistorie Contactpersoon: dhr. H. Venema Postbus 1301 1900 BH Castricum Tel: 025-1661326
<i>Beheer en plaats van documentatie</i>	Provinciaal Depot voor Bodemvondsten van de provincie Noord-Holland
<i>Uitvoeringsdatum veldwerk</i>	dinsdag 14 mei 2013

1. Inleiding

1.1. Aanleiding

In opdracht van RBOI Rotterdam, namens Kennemer Wonen, heeft IDDS Archeologie in mei 2013 een archeologisch bureauonderzoek en een inventariserend veldonderzoek (IVO), verkennende fase, uitgevoerd aan het Heer Derckplantsoen in Akersloot, gemeente Castricum. De aanleiding voor dit onderzoek is de geplande nieuwbouw in het plangebied, waarvoor de bestaande bebouwing reeds deels gesloopt is en de rest zal volgen. Graafwerkzaamheden ten behoeve van deze ontwikkeling zullen zorgen voor een bodemverstoring van nog onbekende diepte. De kans bestaat dat eventueel aanwezige archeologische waarden hierdoor verstoord dan wel vernietigd zullen worden.

1.2. Doel- en vraagstelling van het onderzoek

De doelstelling van het bureauonderzoek is het opstellen van een gespecificeerde archeologische verwachting voor het plangebied. Dit gebeurt aan de hand van bestaande bronnen over bekende en verwachte archeologische waarden binnen het plangebied. Het doel van het verkennende veldonderzoek is het toetsen en zo nodig aanvullen van de gespecificeerde verwachting. Daarnaast wordt inzicht verkregen in de vormeenheden van het landschap in het plangebied, voor zover deze vormeenheden van invloed kunnen zijn geweest op de bruikbaarheid van de locatie door de mens in het verleden. Op basis van de resultaten van het onderzoek kunnen kansarme zones van het plangebied worden uitgesloten en kansrijke zones worden geselecteerd voor behoud of voor vervolgonderzoek. Om deze doelstelling te kunnen realiseren, wordt op de volgende vragen een antwoord gegeven (Koekkelkoren / Wilbers 2013):

- Wat is de fysiek-landschappelijke ligging van de locatie?
- Hoe is de bodemopbouw in het plangebied en in welke mate is deze nog als intact te beschouwen?
- Bevinden zich archeologisch relevante afzettingen in het plangebied? Zo ja, op welke diepte ten opzichte van het maaiveld en het NAP?
- Wat is de specifieke archeologische verwachting van het plangebied en wordt deze bij het veldonderzoek bevestigd?
- Hoewel niet het doel van een verkennend booronderzoek, kunnen er toch archeologische indicatoren worden aangetroffen. Indien deze worden aangetroffen, dan gelden tevens de volgende vragen: wat is de verticale en horizontale ligging van de aangetroffen indicatoren, wat is de datering en wat is de invloed van deze vondsten op de archeologische verwachting van het plangebied?
- In hoeverre worden eventueel aanwezige archeologische waarden bedreigd door de voorgenomen bodemversturende werkzaamheden?

Het archeologisch bureauonderzoek en het inventariserend veldonderzoek zijn uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 3.2 (Centraal College van Deskundigen 2010).

Voor de in dit rapport gebruikte geologische en archeologische tijdsaanduidingen wordt verwezen naar Bijlage 5. Afkortingen en enkele vaktermen worden achterin dit rapport uitgelegd (zie lijst van afkortingen en begrippen).

1.3. Ligging van het plan- en onderzoeksgebied

De ligging van het (her) in te richten gebied, ofwel het plangebied, is weergegeven in Bijlage 1. Het plangebied ligt ten westen van de kern van Akersloot, ten noorden en ten zuiden van het Heer Derckplantsoen (Figuur 1). De bebouwing ten noorden van de weg is inmiddels gesloopt, de bebouwing ten zuiden van de weg was ten tijde van het veldwerk nog aanwezig.

Het plangebied heeft een oppervlakte van ongeveer 3000 m² en een gemiddelde maaiveldhoogte van +0,2 m NAP. De exacte ligging en contouren van het plangebied zijn nader weergegeven in Bijlage 3 en Figuur 1.

Om tot een gespecificeerde verwachting voor het plangebied te komen, is niet alleen gekeken naar bekende gegevens over het plangebied zelf maar ook naar de omgeving. Voor het totale onderzochte gebied, oftewel het onderzoeksgebied, is als begrenzing een straal van 100 m rondom het plangebied gekozen. De straal van 100 m is dusdanig gekozen dat de historische kern bij het onderzoek wordt betrokken en de ligging van het plangebied ten opzichte van de diverse landschappelijke elementen bij het onderzoek wordt bekeken.

Figuur 1. Het plangebied (rood omlijnd) op een luchtfoto uit 2012 waarop de noordelijke bebouwing reeds gesloopt is (bron: Bing Maps).

2. Bureauonderzoek

2.1. Werkwijze

Tijdens het bureauonderzoek zijn gegevens verzameld over het onderzoeksgebied. Er is gekeken naar bekende archeologische en ondergrondse bouwhistorische waarden, uitgevoerde archeologische onderzoeken, de fysieke kenmerken van het oude en huidige landschap en naar informatie over bodemverstoringen. Er is gebruik gemaakt van de verwachtingskaart van de gemeente Castricum en van de Cultuurhistorische Waardenkaart (CHW) van de provincie Noord-Holland. Daarnaast is er gekeken naar de landelijke verwachtingskaart (de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden; IKAW) en naar het Archeologisch Informatie Systeem (Archis II) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE). Aanvullende historische informatie is verkregen uit beschikbaar historisch kaartmateriaal, waaronder het Minuutplan van begin 19^e eeuw en enkele historische topografische kaarten (watwaswaar.nl), en via de website van de Atlas Leefomgeving (www.atlasleefomgeving.nl).

Om inzicht te krijgen in de opbouw en ontwikkeling van het landschap is onder andere gebruik gemaakt van de bodemkaart van Nederland (DLO-Staring Centrum 1994) en de geomorfologische kaart van Nederland (Stichting voor Bodemkartering / Rijks Geologische Dienst 1979). Daarnaast is gebruik gemaakt van het Actueel Hoogtebestand van Nederland (AHN; www.ahn.nl).

Voor informatie omtrent bodemsaneringen en ontgrondingenvergunningen is het Bodemloket (www.bodemloket.nl) geraadpleegd. Om de ligging van kabels en leidingen in het plangebied te bepalen, is een KLIC-melding gedaan. Deze gegevens zijn aangevuld met informatie uit onderzoeksrapporten en achtergrondliteratuur (zie literatuurlijst).

2.2. Geologie, geomorfologie en bodem

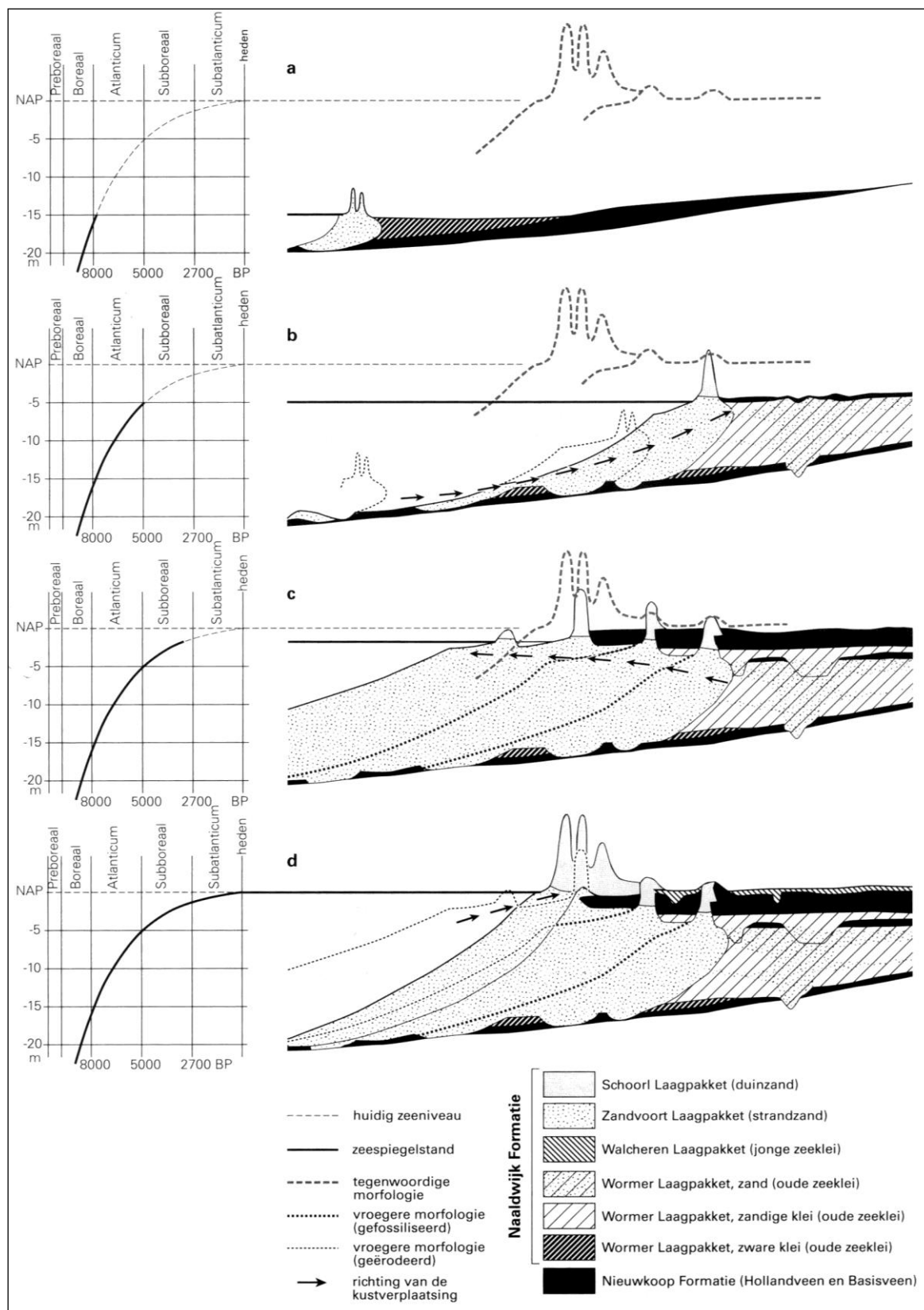
2.2.1. Ontstaansgeschiedenis landschap

Het plangebied is gelegen op de oostelijke rand van het Hollandse duingebied. Dit duingebied omvat het huidige strand, alle strandwallen, -vlakten en de duinen die aan de oostzijde van het strand in Noord- en Zuid-Holland voorkomen (Berendsen 2005). Aan de zeezijde komen de buitenduinen voor, die ook wel de jonge duinen worden genoemd. Verder landinwaarts liggen de lagere en minder reliëfrijke oude duinen.

Het ontstaan van het duingebied, schematisch weergegeven in Figuur 2, is sterk gerelateerd aan de zeespiegelstijging gedurende het Holoceen (vanaf circa 9500 voor Chr.). Tijdens een periode van relatief snelle zeespiegelstijging die tot circa 4500-4000 voor Chr. duurde, bestond de kust van Nederland uit een uitgebreid waddengebied met zandbanken en -platen die gescheiden werden door grote getijdegeulen. Dit waddengebied werd gedeeltelijk afgeschermd van de open zee door een reeks eilanden. Deze eilanden en het waddengebied werden als gevolg van de alsmaar stijgende zeespiegel geleidelijk omgewerkt en steeds verder naar het oosten verplaatst (Figuur 2a en b).

Vanaf 4500-4000 voor Chr. nam de stijging van de zeespiegelstand sterk af en kwam de oostwaartse verplaatsing van de eilanden tot stilstand. Vanuit de Noordzee en de grote rivieren werden grote hoeveelheden zand aangevoerd, waardoor de getijdengeulen geleidelijk verzandden en de reeks eilanden aan elkaar groeide tot een strandwal. Achter de strandwallen had grootschalige veenvorming plaats, waarbij het Hollandveen Laagpakket werd gevormd (de Mulder *et al.* 2003).

Tot ongeveer 0-100 na Chr. bleef de grote aanvoer van zand in stand waardoor de kustlijn steeds verder westwaarts uitbreidde (Figuur 2c). Bij die uitbreiding werden afwisselend strandvlaktes en strandwallen gevormd. Strandvlakten werden gevormd gedurende perioden (van tientallen tot honderden jaren) met gemiddeld een kleiner aantal of minder hevige stormen. Het strand werd langzaam breder en op de hogere delen, die alleen tijdens springvloed en zware storm onder water stonden, kon zich vegetatie (gras en struiken) ontwikkelen en vormden zich kleine solitaire duinen. In perioden met meer en/of hevigere stormen werd het door de zee aangevoerde zand boven de vloedlijn op het strand hoog opgeworpen in een rug, een strandwal.

Figuur 2: Verband tussen de zeespiegelstijging en de vorming en ligging van strandwallen en duinen voor de Hollandse kust (Berendsen 2005). De verschillende geologische formaties in de figuur zijn terug te vinden in De Mulder et al. 2003.

Deze strandwallen sloten de strandvlakten af voor overstromingen door de zee. Op de strandwallen kwam nauwelijks begroeiing voor waardoor de wind vrij spel had. Door verstuiwingen konden er bovenop de strandwallen (oude) duinen ontstaan (van der Valk 1996). Het plangebied ligt op een dergelijk pakket van strandwalzand met Oude Duinzand.

Akersloot bevindt zich in het gebied van het Oer-IJ, een voormalige rivier met getijden-invloeden die de meren ter plaatse van het huidige IJsselmeer ontwaterde. Het plangebied lag gedurende het Laat Paleolithicum tot en met het Vroeg Neolithicum onder water. Door afname in het debiet van deze rivier en de ontwikkeling van de strandwallen werd de monding van het Oer-IJ gedurende de Brons- en IJzertijd steeds verder naar het noorden verplaatst. In de Romeinse tijd werd de monding geheel afgesloten en hield de rivier op met bestaan. In met name de 12^e tot 13^e eeuw waren er verschillende overstromingen, waarschijnlijk veroorzaakt door hoogwater op de Zuiderzee dat via het IJ landinwaarts doordrong (Lange *et al.* 2004). De ligging van het plangebied ten opzichte van het Oer-IJgebied wordt helder weergegeven door de Informatiekaart Landschap en Cultuurhistorie van de provincie Noord-Holland. Het plangebied ligt vanaf het Laat Neolithicum op een strandwal met duinen (maps.noord-holland.nl). In en rondom het plangebied zijn vanaf deze periode geen archeologische resten aangetroffen, maar op de aangrenzende, westelijk gelegen strandwal zijn wel resten vanaf de Late Bronstijd aanwezig. Vanaf de Vroege Middeleeuwen groeit veen ook over de strandwallen, tot aan de Geesterweg, direct te westen van het plangebied. Vanaf de Late Middeleeuwen ontstaat de dorpskern van Akersloot, waarin ook de kerk is gelegen, vrijwel direct ten oosten van het plangebied,.

2.2.2. Geomorfologie

Het plangebied ligt in een bebouwde zone en is daarom geen natuurlijke geomorfologische eenheid toegekend (Stichting voor Bodemkartering / Rijks Geologische Dienst 1979). Op basis van de landschapsontwikkeling die geschetst is in de vorige paragraaf, wordt aangenomen dat het plangebied op een strandwal is gelegen. Deze strandwal is ontstaan tussen 3550 en 3100 voor Chr. (Dalen *et al.* 2008, Vos s.a., Westerhof *et al.* 1988).

2.2.3. Bodem

Op de bodemkaart staat het plangebied aangegeven binnen een bebouwde zone (DLO-Staring Centrum 1994). Vanwege de bebouwing is er geen bodemeenheid toegekend of meer aanwezig. Op basis van de gebieden buiten de bebouwde zone die op de strandwal zijn gelegen, zal de natuurlijke bodemopbouw een vlakvaaggrond zijn. Of deze nog intact aanwezig is, is niet bekend. Van nature komt op de strandwal een grondwatertrap VI voor, wat inhoudt dat het grondwater in de zomer dieper staat dan 120 cm –mv en in de winter tussen de 40 en 80 cm –mv.

2.3. Archeologische en ondergrondse bouwhistorische waarden

Het plangebied staat op de gemeentelijke verwachtingskaart aangegeven als een gebied met een hoge trefkans voor archeologische waarden. Deze waardering is gebaseerd op de ligging van het terrein op de ligging op de strandwal.

Binnen het plangebied zijn geen terreinen aanwezig die op de Archeologische Monumentenkaart (AMK) als waardevol staan aangegeven. Ook zijn er geen waarnemingen en vondsten gemeld en geen eerdere onderzoeken uitgevoerd. In het plangebied zijn geen ondergrondse bouwhistorische waarden bekend (www.atlasleefomgeving.nl).

In de omgeving van het plangebied zijn wel enkele archeologische onderzoeken uitgevoerd en archeologische resten aangetroffen (Archis, bijlage 2). Direct ten oosten van het plangebied zijn twee AMK-terreinen aanwezig die de historische kern van Molenbuurt (AMK-terrein 13890) en een (schuur)kerk (AMK-terrein 4981) omvatten. In het zuidoosten van de historische kern zijn bij een veldkartering een fragment Pingsdorf aardewerk (Vroege Middeleeuwen D – Late Middeleeuwen A) en een fragment roodbakkend aardewerk uit de Nieuwe tijd aangetroffen (waarneming 101210).

Op circa 50-100 m ten westen van het plangebied zijn tevens enkele waarnemingen gedaan bij een veldkartering. Deze waarnemingen liggen op de overgang van de strandwal naar de strandvlakte en het veenpakket is hier overheen gegroeid. De resten zijn een fragment Pingsdorf (waarneming 101189) en twee fragmenten kogelpot (Late Middeleeuwen) en twee fragmenten Pingsdorf (waarneming 101180). Een waarneming circa 100 m ten zuidwesten van het plangebied is verkeerd

geplaatst en behoort ten oosten van het plangebied te liggen, omdat het toponiem 'Kerklaan' is en het vondsten zijn van een opgraving in het kader van de uitbreiding van de begraafplaats (waarneming 43063). Bij de opgraving (niet als onderzoek gemeld in Archis) zijn resten gevonden van bouw materiaal die gerelateerd kunnen worden aan een voormalige schuurkerk uit de Late Middeleeuwen – Nieuwe tijd (AMK-terrein 4981).

2.4. Historische en huidige situatie en mogelijke verstoringen

De historische bebouwing van Akersloot is verdeeld over twee strandwallen, waarop de twee historische kernen van Akersloot en Molenbuurt zijn gevormd, beide met een kerk. Deze terreinen staat aangegeven als AMK-terrein (bijlage 2). De grenzen van de AMK-terreinen zijn gebaseerd op de situatie in 1849-1859. Het plangebied lag destijds dus buiten de bebouwde kom van het gehucht Molenbuurt. Op historisch kaartmateriaal vanaf het begin van de 19^e eeuw staat er geen bebouwing in het plangebied, maar was het deel van de tuin van de pastorie. Voor dit landgebruik is het waarschijnlijk dat het duinzand is opgehoogd met een humeus pakket en dat de bovenste laag is omgewerkt door landbewerking.

In de jaren '50 en '60 neemt de bebouwing in Akersloot explosief toe, waardoor beide kernen samen smelten (watwaswaar.nl). Het plangebied wordt bebouwd in 1961 (www.edugis.nl). De bebouwing in het noordelijke deel van het plangebied is gesloopt in 2010. Bij de aanleg en sloop van de bebouwing is de ondergrond plaatselijk verstoord. Deze panden waren niet onderkelderde en gefundeerd op staal. Ditzelfde geldt voor de nog aanwezige bebouwing. Hierdoor is het mogelijk dat er onder de bebouwing nog resten aanwezig zijn in een intact archeologisch niveau. Ook door de aanleg van leidingen zal de ondergrond plaatselijk verstoord zijn.

2.5. Gespecificeerd verwachtingsmodel

Op basis van de resultaten van het bureauonderzoek wordt verwacht dat het plangebied op een pakket zand ligt dat is afgezet in de vorm van een strandwal en Oude Duinen in het Laat Neolithicum. Deze strandwallen vormden een gunstige locatie in het landschap voor menselijke bewoning en activiteiten. Resten vanaf deze periode zijn met name op de strandwal direct ten westen van het plangebied aangetroffen, maar dergelijke resten zijn mogelijk ook aanwezig op de strandwal van het plangebied. Op de strandwal van het plangebied zijn wel resten uit de Late IJzertijd – Romeinse tijd aangetroffen¹. Resten uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd worden echter niet verwacht, omdat het plangebied buiten de historische kern is gelegen. Het is wel mogelijk om bebouwing aan te treffen, maar de trefkans voor dergelijke resten is laag.

Om het verwachtingsmodel te toetsen en waar nodig aan te vullen en om te controleren in hoeverre de bodemopbouw in het plangebied nog intact is, is er een Inventariserend Veldonderzoek, verkennende fase, uitgevoerd.

¹ Deze vondsten liggen buiten het onderzoeksgebied maar worden wel meegenomen bij het onderzoek en het opstellen van de verwachting.

3. Veldonderzoek

3.1. Onderzoekshypothese en onderzoeksopzet

Het doel van het Inventariserend Veldonderzoek, verkennende fase, is om de in het bureauonderzoek opgestelde gespecificeerde archeologische verwachting te toetsen en waar nodig aan te passen. Tijdens het veldonderzoek wordt vastgesteld waar de oorspronkelijke bodemopbouw intact is gebleven en waar niet. Daarnaast wordt inzicht verkregen in de vormeenheden van het landschap, voor zover deze van invloed zijn op de locatiekeuze in het verleden. Kansarme zones worden uitgesloten en kansrijke zones worden geselecteerd voor de volgende fasen. Het veldonderzoek bestond uitsluitend uit een booronderzoek. Een veldkartering was niet mogelijk door de aanwezige bebouwing, bestrating en begroeiing.

3.2. Werkwijze

In het plangebied aan het Heer Derckplantsoen zijn vijf boringen gezet (Bijlagen 3 en 4) met een diepte van 2,0 m -mv en één boring tot een diepte van 4,0 m -mv. De boringen zijn zo veel mogelijk evenredig verdeeld over het plangebied, waarbij rekening is gehouden met de ligging van uitbraaksleuven van de voormalige bebouwing. Er is gebruik gemaakt van een Edelmanboor met een diameter van 12 cm en een zuigerboor met een diameter van 3 cm. Het veldonderzoek is uitgevoerd door dr. A.W.E. Wilbers (senior prospector en senior fysischgeografisch specialist).

De boringen zijn beschreven volgens de Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode (ASB; SIKB 2008) met behulp van een veldcomputer en het programma TerraIndex van I.T. Works. De locaties van de boringen (x- en y-waarden) zijn ingemeten met een in de veldcomputer ingebouwde GPS. De hoogtes van de boringen (z-waarden) zijn bepaald aan de hand van het Actueel Hoogtebestand van Nederland. De opgeboorde monsters zijn door middel van verborkelen in het veld onderzocht op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals aardewerk, baksteen, vuursteen, huttenleem en bot.

3.3. Resultaten

3.3.1. Lithologie en geologie

Lithologisch bestaat de ondergrond van het plangebied volledig uit matig siltig, matig fijn zand. Alleen in boring 1 is op een diepte van 3,0 m -mv (-2,5 m NAP) een 2 cm dik laagje detritus, bestaande uit stukjes blad en takjes, aangetroffen. Een dergelijk laagje is door dr. A.W.E. Wilbers bij booronderzoek op strandwallen in West-Nederland regelmatig aangetroffen. De herkomst van dit laagje is nog niet geheel duidelijk, maar waarschijnlijk vormt het de overgang tussen het strandvlaktezand eronder en het strandwalzand erboven (Figuur 3). Het betreft plantaardig materiaal dat na een storm is afgezet achter de strandwal, waarna bij de volgende storm de strandwal is verschoven of uitgebouwd over de detrituslaag.

De top van de strandvlakte is aanwezig op een diepte van 3,0 m -mv (-2,5 m NAP). Het zandpakket daarboven is onderdeel van een strandwal. De top van de strandwal/Oude Duinen is aanwezig op een diepte van 0,7 tot 0,9 m -mv (-0,3 tot -0,4 m NAP). Op de top van de strandwal is nog een 70 tot 90 cm dik ophoogpakket aanwezig dat is aangebracht voor en na de bebouwing van het terrein. De top van het strandwal-/ duinzand is kalkloos. De kalkgrens ligt op een diepte van 1,4 tot 1,5 m -mv (-0,9 tot -1,1 m NAP), ongeveer gelijk met de huidige grondwaterstand.

3.3.2. Bodemopbouw

Van de bovenste lagen van de bodemopbouw in de boringen zijn er enkele humeus en andere duidelijk opgebracht. In boringen 1, 3, 4 en 6 is op een diepte van 0,7-0,9 m -mv een 10 tot 30 cm dikke laag zwak tot matig humeus zand aanwezig. Deze laag is doorworteld, duidelijk omgewerkt en wordt op grond daarvan beschouwd als een begraven A-horizont. De lagen erboven zijn sterk geroerd en bevatten resten van baksteen en ander bouwpuin. Deze lagen zijn duidelijk later opgebracht en hebben de oorspronkelijke A-horizont begraven. De bovenste ophooglaag is ook humeus en vormt de

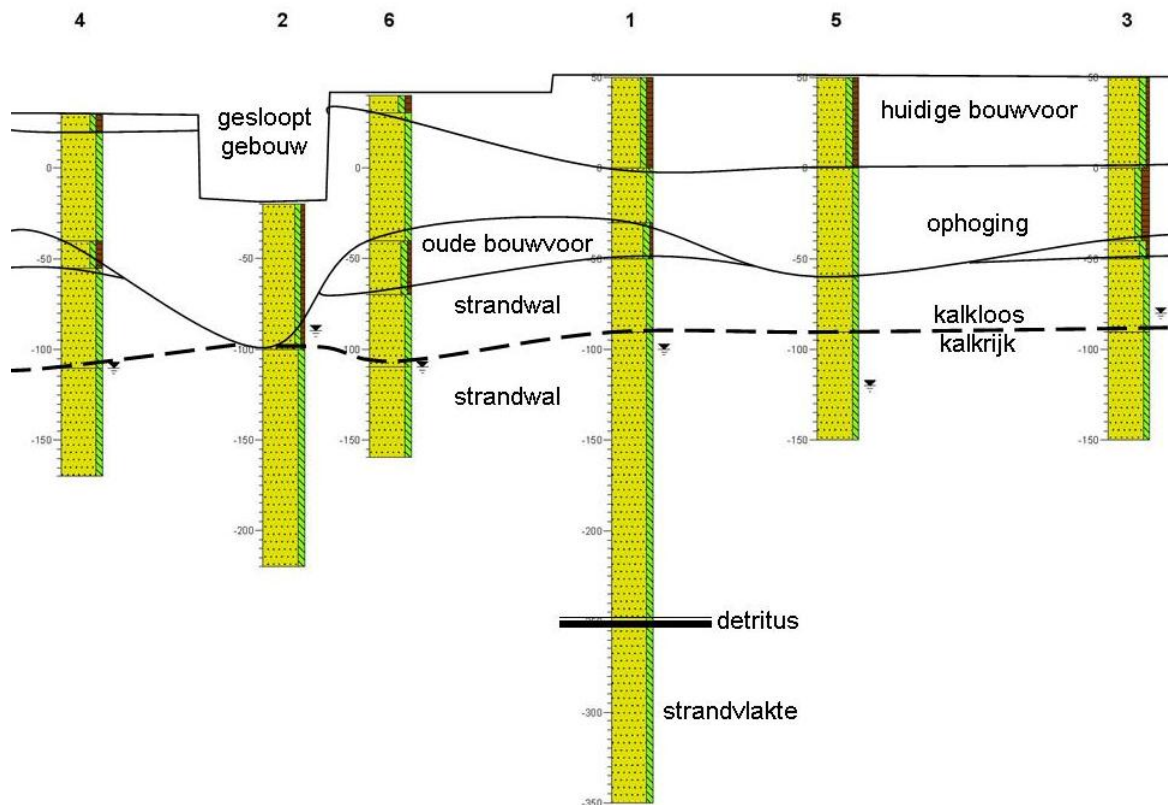
huidige bouwvoor van het plangebied. Door de ophooglagen en de dikte daarvan kan de bodem in het plangebied alleen worden geclassificeerd als een antropogene bodem.

Onder de begraven A-horizont is direct “schoon” strandwalzand aanwezig in de vorm van een C-horizont. De oorspronkelijke bodemopbouw kan dus geclassificeerd worden als een vaaggrond (waarschijnlijk een vlakvaaggrond).

Bij boringen 2 en 5 is sprake van diepe verstoringen, waarbij de begraven A-horizont verdwenen is en mogelijk ook een deel van de C-horizont is ontgraven. Boring 2 is geplaatst in een uitbraaksleuf van een gesloopt gebouw. Blijkbaar is bij de sloop of mogelijk reeds bij de bouw in de bodem gegraven. Bij boring 5 is niet direct duidelijk waardoor de bodem dusdanig diep vergraven is.

3.3.3. Archeologische indicatoren

Alleen in boring 4 is een archeologische indicator aangetroffen. Het betreft een handgesmede nagel. Deze nagel is niet verzameld omdat deze niet nauwkeurig gedateerd kon worden. De diepte waarop de nagel is gevonden, 0,7 tot 0,85 m –mv en dus in de begraven bouwvoor, wijst er op dat deze laag inderdaad ouder is dan de huidige bebouwing in het plangebied.

Figuur 3. Schematische doorsnede van de bodem van het plangebied op basis van de boringen.

3.4. Interpretatie

Uit het booronderzoek blijkt dat het plangebied ligt op een strandwal, met daaronder strandvlakteafzettingen. De top van de strandwal is aanwezig op een diepte van ongeveer 0,7 tot 0,9 m –mv (-0,3 tot -0,4 m NAP) en bestaat in vier boringen uit een begraven oude bouwvoor. Bij twee boringen is deze oude bouwvoor weggegraven en is ook deel in de C-horizont gegraven. De ouderdom van de oude bouwvoor is niet exact vast te stellen. De aangetroffen handgesmede nagel en aanwezige ophooglagen die waarschijnlijk horen bij de huidige bebouwing doen vermoeden dat de oude bouwvoor ten minste stamt van voor het begin van de 20^e eeuw. Deze laag is het restant van de

tuinen die in de 19^e eeuw aanwezig waren volgens de historische kaarten. De bovenste lagen in het plangebied zijn recente ophooglagen die gerelateerd kunnen worden aan de aanleg van de bebouwing in de tweede helft van de 20^e eeuw.

Er geldt alleen een archeologische verwachting in de top van de strandwal. De top van de strandvlakte heeft geen archeologische verwachting vanwege het zeer dynamische milieu waarin deze afzettingen in dit gebied zijn afgezet en bedekt. De archeologische verwachting van de ophooglagen aan het maaiveld is ook heel laag omdat aangenomen wordt dat deze lagen behoren bij de huidige bebouwing uit de 20^e eeuw. De archeologische verwachting voor de top van de strandwal is hoog voor archeologische resten vanaf het Laat Neolithicum tot en met de Nieuwe tijd en deze top is waarschijnlijk ook alleen lokaal verstoord.

4. Conclusie en aanbevelingen

In opdracht van RBOI Rotterdam, namens Kennemer Wonen, zijn in mei 2013 een archeologisch bureauonderzoek en een inventariserend veldonderzoek (IVO), verkennende fase, uitgevoerd in verband met de geplande (her)ontwikkeling van het plangebied aan het Heer Derckplantsoen in Akersloot, gemeente Castricum.

Het onderzoek heeft uitgewezen dat in het plangebied een strandvlakte aanwezig is op circa 3,0 m – mv waarover een pakket strandwal- / duinzand is afgezet. In de top van de strandwal/Oude duinen is het mogelijk om archeologische resten aan te treffen vanaf het Laat Neolithicum tot de Late Middeleeuwen - Nieuwe tijd. De verwachting voor resten uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd is laag op basis van de ligging ten opzichte van de historische kern en de aanwezige verstoringen.

4.1. Beantwoording vraagstelling

- *Wat is de fysiek-landschappelijke ligging van de locatie?*

Het plangebied ligt op een strandwal die is ontstaan in het Laat Neolithicum.

- *Hoe is de bodemopbouw in het plangebied en in welke mate is deze nog als intact te beschouwen?*

De bodemopbouw in het plangebied bestaat uit een opgehoogd en omgewerkt pakket dat dateert uit de tweede helft van de 20^e eeuw, daaronder plaatselijk een oud maaiveld uit de Late Middeleeuwen – Nieuwe tijd dat is ontstaan door het gebruik van het gebied als tuin. Onder deze omgewerkte laag bevindt zich de onverstoorde C-horizont in de vorm van strandwal- / duinzand.

- *Bevinden zich archeologisch relevante afzettingen in het plangebied? En zo ja, op welke diepte ten opzichte van het maaiveld en het NAP?*

Het is mogelijk om in de top van het strandwal- / duinzand archeologische resten aan te treffen uit het Laat Neolithicum tot de Late Middeleeuwen. Dit niveau bevindt zich op circa -0,5 m NAP (circa 1 m – mv).

- *Wat is de specifieke archeologische verwachting van het plangebied en wordt deze bij het veldonderzoek bevestigd?*

De verwachting uit het bureauonderzoek is volledig bevestigd door het veldonderzoek. In de ondergrond is inderdaad een pakket strandwal- / duinzand aanwezig, met daarover een oud maaiveld dat wijst op het grondgebruik als tuin. Over deze lagen is een ophoogpakket aanwezig dat de onderliggende lagen deels heeft verstoord en gerelateerd kan worden aan de aanleg van de bebouwing uit de tweede helft van de 20^e eeuw.

- *Hoewel niet het doel van een verkennend booronderzoek, kunnen er toch archeologische indicatoren worden aangetroffen. Indien deze worden aangetroffen, dan gelden tevens de volgende vragen: wat is de verticale en horizontale ligging van de aangetroffen indicatoren, wat is de datering en wat is de invloed van deze vondsten op de archeologische verwachting van het plangebied?*

In het plangebied is tijdens het veldwerk een handgemaakte nagel aangetroffen in het oude maaiveld. Omdat deze vondst niet dateerbaar is en in een omgewerkte laag voorkomt, is deze niet verzameld en levert het artefact weinig informatie over het niveau waarin de nagel is aangetroffen.

- *In hoeverre worden eventueel aanwezige archeologische waarden bedreigd door de voorgenomen bodemverstorende werkzaamheden?*

De bouwplannen zijn in deze fase van het onderzoek niet bekend. Gesteld kan worden dat indien graafwerkzaamheden dieper reiken dan -0,5 m NAP / 1,0 – mv het mogelijk is dat archeologische resten worden verstoord.

4.2. Aanbevelingen

Tijdens het onderzoek is geconstateerd dat het plangebied een potentieel archeologisch niveau bevat in de vorm van de top van de strandwal/Oude duinen, waarop resten vanaf het Neolithicum tot en met de Nieuwe tijd aangetroffen kunnen worden. Op basis van deze resultaten wordt geadviseerd om een vervolgonderzoek uit te laten voeren indien de graafwerkzaamheden dieper reiken dan -0,5 m NAP / 1,0 – mv en de verstoringen over het hele plangebied verdeeld zijn. De meest geschikte methode voor het nader onderzoek is om een proefsleuvenonderzoek uit te laten voeren. Mochten de verstoringen door middel van graven tot 1,0 m –mv en dieper slechts zeer beperkt zijn in aantal en omvang, dan is het mogelijk een andere methode toe te passen na overleg met het bevoegd gezag.

NB. Bovenstaand advies dient gecontroleerd en beoordeeld te worden door de bevoegde overheid, in dit geval de Gemeente Castricum. Deze zal vervolgens een besluit nemen inzake de te volgen procedure. IDDS Archeologie wil meegeven dat voordat dit besluit genomen is, er niet begonnen kan worden met bodemverstorende activiteiten of activiteiten die voorbereiden op bodemverstoringen.

Voor alle gravende onderzoeken, waaronder proefsleuven, dient voorafgaand aan de uitvoering van het onderzoek een Programma van Eisen geschreven te worden. Dit Programma van Eisen moet goedgekeurd worden door de bevoegde overheid (de Gemeente Castricum) alvorens met het onderzoek kan worden begonnen.

4.3. Betrouwbaarheid

Het uitgevoerde onderzoek is op zorgvuldige wijze verricht volgens de algemeen gebruikelijke inzichten en methoden. Het archeologisch onderzoek is erop gericht om de kans op het onverwacht aantreffen dan wel het ongezien vernietigen van archeologische waarden bij bouwwerkzaamheden in het plangebied te verkleinen. Aangezien het onderzoek is uitgevoerd door middel van een steekproef kan echter, op basis van de onderzoeksresultaten, de aan- of afwezigheid van eventuele archeologische waarden niet gegarandeerd worden. Wij wijzen u er graag op dat indien archeologische waarden worden aangetroffen deze conform de Monumentenwet 1988, artikel 53, bij de minister voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap gemeld dienen te worden. Dit kan door het invullen van het vondstmeldingsformulier op de website van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (www.cultureelerfgoed.nl) of door contact op te nemen met de InfoDesk (info@cultureelerfgoed.nl).

Geraadpleegde bronnen

- ANWB, 2005: *ANWB Topografische Atlas Noord-Holland 1:25.000*, Den Haag.
- Berendsen, H.J.A., 2005³ (1997): *Landschappelijk Nederland. De fysisch-geografische regio's*, Assen.
- Centraal College van Deskundigen, 2010: *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie*, versie 3.2, Gouda.
- Dalen, J.H. van/J.H.C. Deeben/D.P. Hallewas/R. Koopstra/Th.J. Maarleveld/J.H.M. Peeters/R. Wiemer, 2008: *Indicatieve kaart van Archeologische Waarden 3^e generatie*, Amersfoort (RACM)
- DLO-Staring Centrum, 1994: *Bodemkaart van Nederland, 1:50.000, blad 19 West Alkmaar*, Wageningen.
- Koekkelkoren, A.M.H.C. / A.W.E. Wilbers, 2013: *Plan van aanpak. Heer Derckplantsoen in Akersloot, gemeente Castricum*, Noordwijk (Intern rapport, IDDS Archeologie).
- Lange, S./E.A. Besselsen/ H. van London, 2004: *Het Oer-IJ estuarium*, Archeologische Kennisinventarisatie (AKI), AAC rapport.
- Mulder, E.F.J. de/ M.C. Geluk/ I.L. Ritsema/ W.E. Westerhoff/ T.E. Wong, 2003: *De ondergrond van Nederland*, Groningen/Houten.
- SIKB, 2008: *Archeologische standaard boorbeschrijving*, Archeologie Leidraad, Gouda.
- Stichting voor Bodemkartering / Rijks Geologische Dienst, 1979: *Geomorfologische kaart van Nederland, 1:50.000, blad 19 Alkmaar – 20 Lelystad (gedeeltelijk)*, Wageningen / Haarlem.
- Valk, L. van der, 1996: *Coastal barrier deposits in the central Dutch coastal plain*, Haarlem (Mededelingen van de Rijks Geologische Dienst 57).
- Vos, P.C. s.a.: *Nieuwe landelijke paleogeografische kaarten van Nederland in het Holoceen*, Utrecht (TNO, Water- en bodembeheer).
- Westerhof, W.E./E.F.J. de Mulder/W. de Gans, 1988: *Toelichting bij de Geologische kaart van Nederland 1:50000, blad Alkmaar (19O en 19W)*, Haarlem (Rijks Geologische Dienst)

Websites

watwaswaar.nl
www.ahn.nl/viewer
www.atlasleefomgeving.nl
www.bodemloket.nl
www.edugis.nl

Lijst van afkortingen en begrippen

Afkortingen

Archis	Archeologisch Informatie Systeem
AMK	Archeologische Monumenten Kaart
BP	Before Present (Present = 1950)
CHW	Cultuurhistorische Waardenkaart
GPS	Global Positioning System
IKAW	Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden
KNA	Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie
mv	maaiveld (het landoppervlak)
NAP	Normaal Amsterdams Peil
PvA	Plan van Aanpak
PvE	Programma van Eisen
RCE	Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Verklarende woordenlijst

antropogeen	door menselijke activiteit veroorzaakt of gemaakt
artefact	door de mens vervaardigd voorwerp
Edelmanboor	een handboor voor bodemonderzoek
horizont	kenmerkende laag binnen de bodemvorming
humeus	organische stoffen bevattend; bestaande uit resten van planten en dieren in de bodem
silt	zeer fijn sediment met grootte 0,002-0,063 mm
vaaggrond	grond zonder duidelijke tekenen van bodemvorming

Bijlage 1: Topografische kaart

Projectnummer: 37990413

Projectnaam: Heer Derckplantsoen, Akersloot

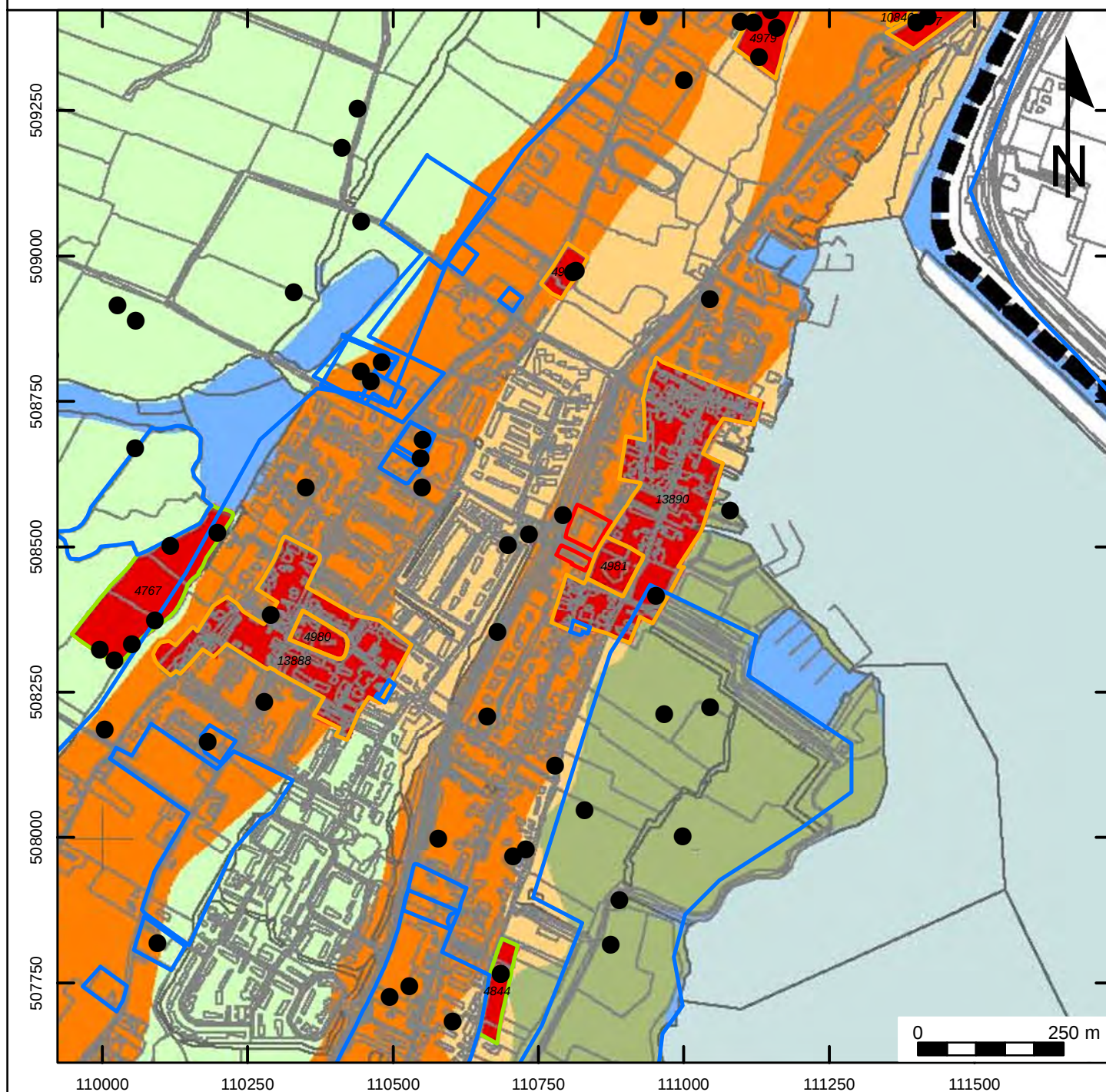
Legenda

Plangebied

Bijlage 2: Gemeentelijke verwachtingenkaart

Projectnummer: 37990413

Projectnaam: Heer Derckplantsoen, Akersloot

Legenda

● waarnemingen

◇ vondstmeldingen

▭ Plangebied

▭ onderzoeksmeldingen

monumenten

Archeologische waarde

▭ Terrein van archeologische waarde

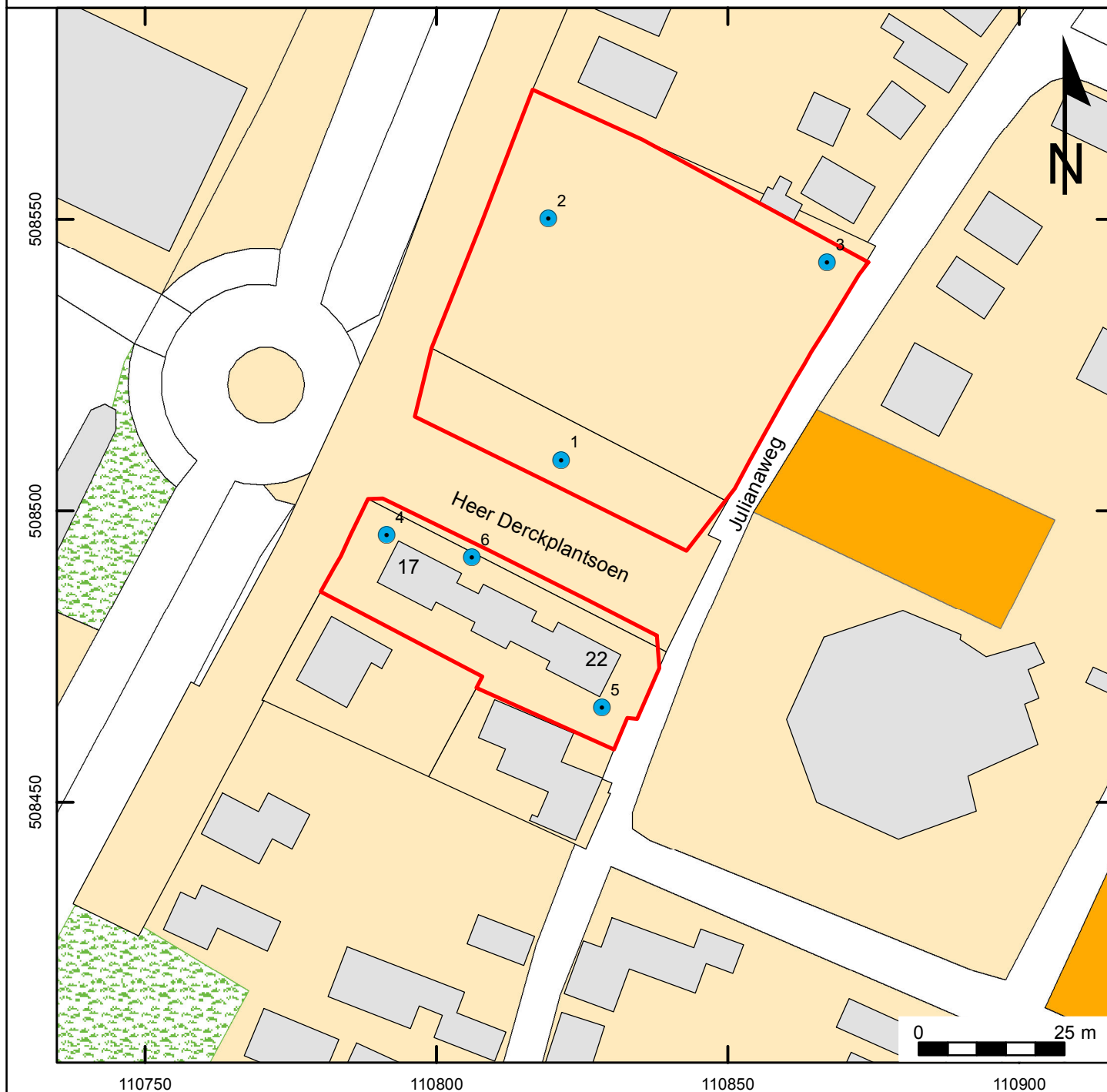
▭ Terrein van hoge archeologische waarde

▭ Terrein van zeer hoge archeologische waarde

▭ Terrein van zeer hoge archeologische waarde, beschermd

Bijlage 3: Boorlocatie Kaart

Projectnummer: 37990413

Projectnaam: Heer Derckplantsoen, Akersloot

Legenda

Boring

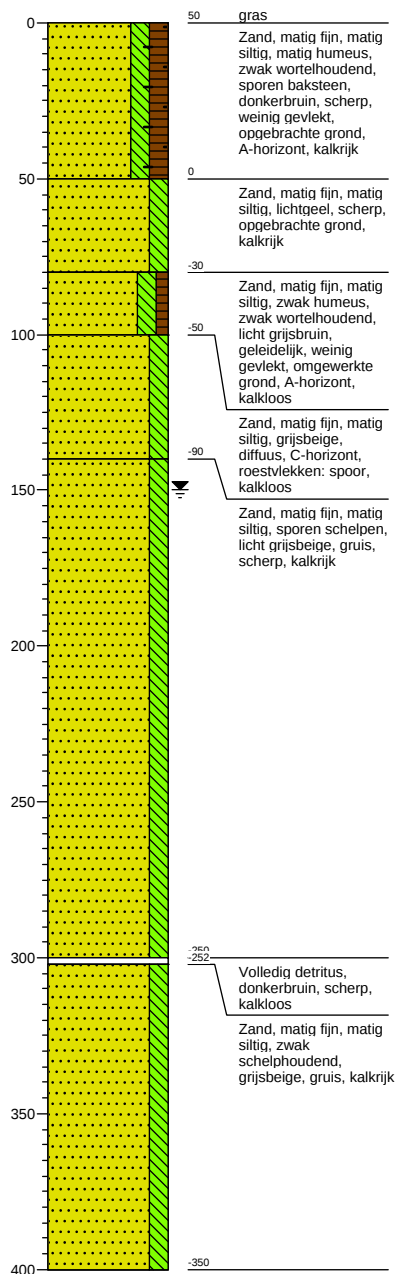

Plangebied

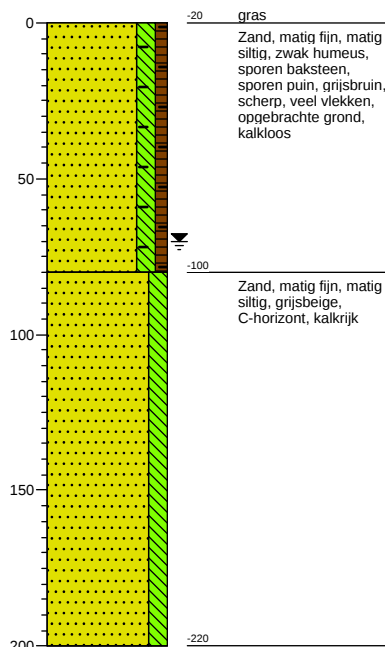

Boring: 1

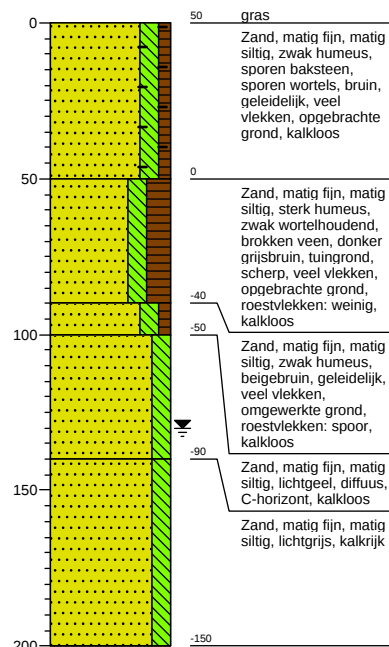
Datum: 14-5-2013
 X: 110828,59
 Y: 508516,59
 Hoogte (m NAP): 0,5
 Opmerking:

Boring: 2

Datum: 14-5-2013
 X: 110819,35
 Y: 508556,52
 Hoogte (m NAP): -0,2
 Opmerking: gebouw gesloopt 50cm lager dan 1

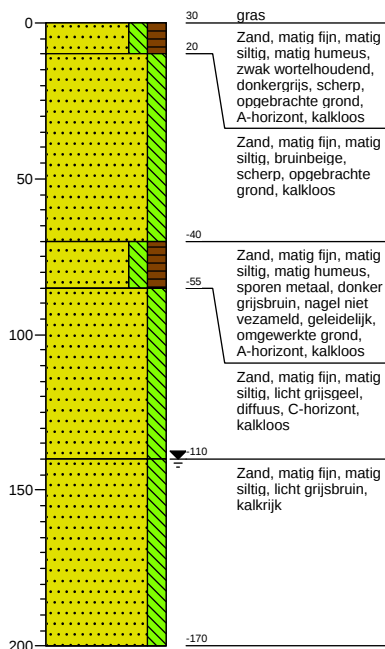
Boring: 3

Datum: 14-5-2013
 X: 110864,56
 Y: 508544,17
 Hoogte (m NAP): 0,5
 Opmerking: net naast braaksleuf

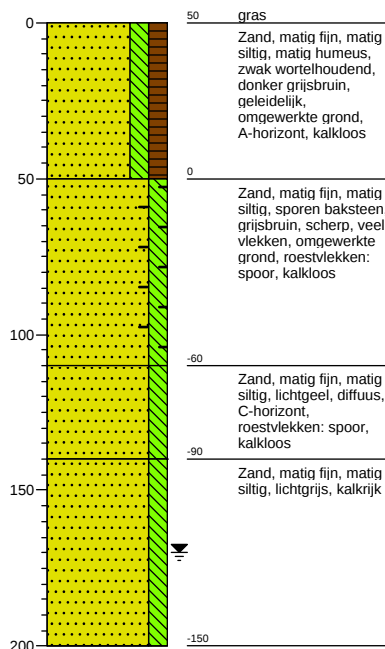

Boring: 4

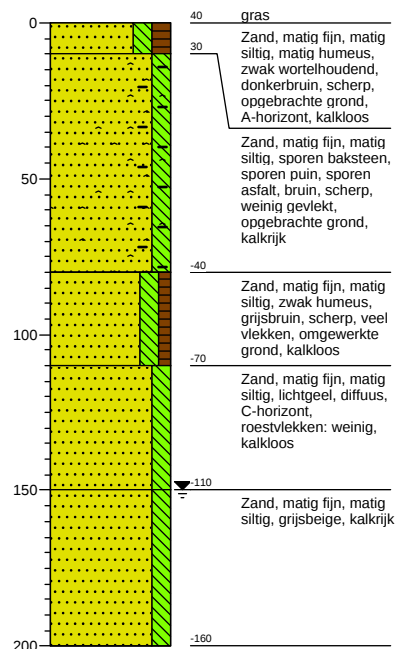
Datum: 14-5-2013
 X: 110791,43
 Y: 508495,87
 Hoogte (m NAP): 0,3
 Opmerking:

Boring: 5

Datum: 14-5-2013
 X: 110827,47
 Y: 508468,66
 Hoogte (m NAP): 0,5
 Opmerking:

Boring: 6

Datum: 14-5-2013
 X: 110808,26
 Y: 508492,7
 Hoogte (m NAP): 0,4
 Opmerking:

Legenda (conform NEN 5104)

grind

	Grind, siltig
	Grind, zwak zandig
	Grind, matig zandig
	Grind, sterk zandig
	Grind, uiterst zandig

zand

	Zand, kleiig
	Zand, zwak siltig
	Zand, matig siltig
	Zand, sterk siltig
	Zand, uiterst siltig

veen

	Veen, mineraalarm
	Veen, zwak kleiig
	Veen, sterk kleiig
	Veen, zwak zandig
	Veen, sterk zandig

klei

	Klei, zwak siltig
	Klei, matig siltig
	Klei, sterk siltig
	Klei, uiterst siltig
	Klei, zwak zandig
	Klei, matig zandig
	Klei, sterk zandig

leem

	Leem, zwak zandig
	Leem, sterk zandig

overige toevoegingen

	zwak humeus
	matig humeus
	sterk humeus
	zwak grindig
	matig grindig
	sterk grindig

geur

	geen geur
	zwakke geur
	matige geur
	sterke geur
	uiterste geur

olie

	geen olie-water reactie
	zwakke olie-water reactie
	matige olie-water reactie
	sterke olie-water reactie
	uiterste olie-water reactie

p.i.d.-waarde

	>0
	>1
	>10
	>100
	>1000
	>10000

monsters

	geroerd monster
	ongeroerd monster

overig

	bijzonder bestanddeel
	Gemiddeld hoogste grondwaterstand
	grondwaterstand
	Gemiddeld laagste grondwaterstand

	slib
	water

Legenda afkortingen Archeologische Boorbeschrijving (conform ASB 2008)

Percentages en Mediaan

Klasse	Zandmediaan
Uiterst fijn	63-105 µm
Zeer fijn	105-150 µm
Matig fijn	150-210 µm
Matig grof	210-300 µm
Zeer grof	300-420 µm
Uiterst grof	420-2000 µm

Nieuwvormingen

(1=spoor, 2=weinig, 3=veel)

Afkorting	Nieuwvormingen
FEC	IJzerconcreties
FFC	Fosfaatconcreties
FOV	Fosfaatvlekken
MNC	Mangaanconcreties
ROV	Roestvlekken
VIV	Vivianiet
VKZ	Verkiezeling
ZAV	Zandverkittingen

Bodemkundige interpretaties

Code	Bodemkundige interpretaties
BOD	Bodem
BOV	Bouwvoor
ESG	Esgrond
GLE	Gleyhorizont
HIN	Humusinspoeling
INH	Inspoelingshorizont
KAT	Katteklei
KBR	Klei, brokkelig
LOO	Loodzand
MOE	Moedermateriaal
OMG	Omgewerkte grond
OPG	Opgebrachte grond
OXR	Oxidatie-reductiegrens
POD	Podzol
RYP	Gerijpt
TKL	Top kalkloos
TRP	Terpaarde
UIT	Uitspoelingshorizont
VEN	Vegetatieniveau
VNG	Gelaagd vegetatieniveau
VRG	Vergraven

Bodemhorizont

Code	Bodemhorizont	Omschrijving
BHA	A-horizont	Minerale bovengrond
BHAB	AB-horizont	Overgangshorizont
BHAC	AC-horizont	Overgangshorizont
BHAE	AE-horizont	Overgangshorizont
BHB	B-horizont	Inspoelingshorizont
BHBC	BH-horizont	Overgangshorizont
BHC	C-horizont	Uitgangsmateriaal
BHE	E-horizont	Uitspoelingshorizont
BHEB	EB-horizont	Overgangshorizont
BHO	O-horizont	Strooisellaag
BHR	R-horizont	Vast gesteente

Sedimentaire karakteristiek, laaggrens

Afkorting	Afmeting overgangszone	Klasse
BDI	≥ 3,0 - < 10,0 cm	Basis diffuus
BGE	≥ 0,3 - < 3,0 cm	Basis geleidelijk
BSE	< 0,3 cm	Basis scherp

Kalkgehalte

Code	Kalkgehalte
CA1	Kalkloos
CA2	Kalkarm
CA3	kalkrijk

Archeologische indicatoren

(1=spoor, 2=weinig, 3=veel)

Code	Omschrijving
AWF	Aardewerkfragmenten
BST	Baksteen
GLS	Glas
HKB	Houtskoolbrokken
HKS	Houtskoolspikkels
MXX	Metaal
OXBO	Onverbrand bot
OXBV	Verbrand bot
SGK	Gebroken kwarts
SLA	Slakken/sintels
SVU	Vuursteen
SXX	Natuursteen
VKL	Verbrande klei
VSR	Visresten

Bijlage 5: Periodentabel

